

ЛАКАЛІЗАЦЫЯ ПРАГРАМНАГА ЗАБЯСПЕЧВАННЯ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

Уводзіны

Для камфортнай і эфектыўнай працы на камп'ютары або іншых сродках вылічальнай тэхнікі карыстальніку патрэбны зручны і інтуітыўна зразумелы інтэрфейс, які дазваляе мець зносіны з ІТ-сродкамі на адной мове. Калі праграмісты хутчэй за ўсё ўжо звикліся з выключна англамоўнымі інтэрфейсамі, то для звычайнага, шараговага карыстальніка асаблівую важнасць набывае наяўнасць зразумелага для яго набору каманд, раздзелаў і пад., якія могуць быць напісаны сродкамі роднай для карыстальніка мовы. Разгледзім варыянты лакалізацыі праграмнага забяспечвання (далей – ПЗ) на беларускую мову і прааналізуем, якое ПЗ прадстаўлена сродкамі нацыянальнай мовы, ацэнім якасць гэтага прадстаўлення.

I. АПЕРАЦЫЙНЫЯ СІСТЭМЫ

Разгледзім некаторыя аперацыйныя сістэмы, паколькі яны з'яўляюцца падмуркам нашай сумеснай працы з камп'ютарам і іншымі ІТ-прыладамі. Звярнем увагу на Windows 10. Якасць лакалізацыі гэтай апэратыўнай сістэмы на беларускую мову залежыць ад усталяванай версіі. У пэўных, пры выбары беларускай, англійскую і рускую мовы можна будзе сустрэць толькі ў зусім далёкіх і старых меню, якія засталіся з Windows 7 ці нават Windows XP, напрыклад, у менеджары прылад усё выключна па-англійску, а ў пэўных версіях нават асноўныя налады будуць выглядаць змяшэннем англійскай і беларускіх моў, напрыклад, на адным камп'ютары ў меню даты і часу на беларускую лакалізаваны прыкладна кожны трэці радок, а на іншым яно лакалізаванае цалкам. З апэратыўнай сістэмай Linux яшчэ складаней. З аднаго боку, існуе вялікая колькасць графічных інтэрфэйсаў большасць з якіх не лакалізавана на беларускую праз дробнасць, бо графічны інтэрфэйс можа стварыць кожны, і колькасць іх карыстальнікаў часам налічвае нават не дзясяткі чалавек. А з другога, адкрыты код і бескаштоўнасць дазваляюць кожнаму паспрабаваць сябе ў якасці перакладчыка. Напрыклад, такі графічны інтэрфэйс як GNOME лакалізаваны на 197 моў свету, у тым ліку і на беларускую. Разгледзім таксама мабільныя аперацыйныя сістэмы. Большы вопыт у нас з сістэмай MIUI ад Xiaomi, таму скажам пра гэты варыянт Android. Выканана яна бездакорна, ўсе самыя далёкія падменю і ўбудаваныя

дадаткі перакладзены, пры магчымасці, у вонкавых дадатках таксама выстаўляецца беларуская, і нават у дадатковых літарых англійскай клавіятуры можна набіраць не толькі ўласцівыя заходнеславянскім і балтыйскім мовам $\check{s}/\check{s}/\check{c}/\check{c}/\check{l}/\check{z}/\check{z}$ але і адметна беларускую \check{y} і карыстацца нашай лацінкай, што ўвогуле рэдкая з'ява, недаступная на той жа ж Windows10 ці IOS па змаўчанням.

II. ПРАЦОЎНЫЯ СРОДКІ

Сярод лакалізаваных на беларускую мову браўзераў першае месца безумоўна займае Fire Fox. Ён прадстаўлены на нацыянальнай мове якасна, без хібаў і недахопаў. Аднак непасрэдна браўзер не лепшы і мае сур'ёзных супернікаў на рынку, што ў тым ліку памяншае шанцы гэтага браўзера на актыўнае выкарыстанне. Chrome, у сваю чаргу, хоць і самы распаўсюджаны, але перакладзены часткова. Усё што датычыцца непасрэдна інтэрфэйсу пошуку—на беларускай, але налады браўзера толькі на англійскай, хоць і падтрымліваецца выдатная функцыя прыярытэту моў, каб спачатку ў выдачы былі спасылкі на беларускамоўныя крыніцы. Сярод BitTorrent-кліентаў лакалізаванай альтэрнатывы няма ўвогуле. µTorrent адзіная праграма, якая падтрымлівае беларускую, тым больш яшчэ і ў двух варыяцыях: афіцыйным і класічным стандартах беларускай літаратурнай мовы. Калі мы звернем увагу на неафіцыйны Microsoft Office, на які дужа складана паставіць як беларускамоўны інтэрфэйс, так і, што больш істотна, сродак праверкі правапісу з падтрымкай беларускай мовы, то беларускамоўнаму карыстальніку можа дапамагчы праграма Language Tool. Нават у бескаштоўнай сваёй варыяцыі яна здольна праверыць тэкст на памылкі. У платнай версіі праграма лёгка ставіцца на любую версію word і становіцца не асобным дадаткам, а простым пашырэннем. Для карыстання выключна Microsoft Office трэба адшукаць адну з двух версій 2016 года, да якой можна будзе спампаваць пашырэнне з афіцыйнага сайта Microsoft[1]. 3

III. ГУЛЬНЯВЫЯ ДАДАТКІ

Паколькі наша спецыяльнасць цесна звязана з відэагульнямі, спынімся на іх беларускамоўнай лакалізацыі. Шырока вядомыя ў вузкіх колах пераклады Civilization, World of Tanks і Minecraft. Трошкі менш пашыраныя Skyrim, Feudal Alloy, War Thunder і зусім свежы пераклад Doki Doki Literature Club[2–4]. А наўпрост

зараз лакалізуюць GTA San Andreas і Europa Universalis 4. Таму спіс гульніў, прадстаўленых на беларускай мове, пастаянна папаўняецца. Паколькі мы маем вопыт перакладу камп’ютарных гульніў на беларускую мову, разгледзім працэс лакалізацыі больш падрабязней на прыкладзе гульні TES V Skyrim. Яе лакалізавалі 16 чалавек. Праца заняла 2 гады, перакладзена было 90 000 радкоў тэксту. Хоць большую частку гэтага часу галоўнага перакладчык Flsher16 працаваў адзін. У склад гэтых 16 удзельнікаў лакалізацыі уваходзіць купа праграмістаў, тэсцераў, рэдактараў, 4 перакладчыкі ўнутрагульнівых кнігаў, 2 паэты і нават дызайнер шрыфтаў[5–8]. Але перакласці гульнію не так проста. Файлы з тэкстамі звычайна маюць вельмі не спадручныя для хуткага чытання фарматы і не заўжды добра рэагуюць на беларускія літары. Некаторыя гульні, напрыклад, Witcher 3 патрабуюць перафарматавання файлаў вонкавай праграмай з фанатскага сайта модаў, якая яшчэ і працуе праз раз.

IV. ТАБЛІЦА І ВЫНІКІ

Прадставім апісання вышэй лакалізацыі ПЗ у выглядзе табліцы з характарыстыкай якасці і паўнаты перакладу (табл.1.).

Таблица 1 – спіс ПЗ

Назва праграмы	Тып лакалізацыі
WIN 10	Часткова
Linux	Цалкам
MUI	Цалкам
Fire fox	Цалкам
Chrome	Часткова
µTorrent	Цалкам
Language tool	Часткова
Microsoft Office	Залежыць ад праграмы
TES5 Skyrim Anniversary Edition	Часткова/Аматарскі
Civilization 4/5/6	Часткова/Аматарскі
Feudal Alloy	Поўны/Афіцыйны
Doki Doki Literature Club	Поўны/Аматарскі
War Thunder	Частковы/Афіцыйны

Да пытанняў лакалізацыі на нацыянальную мову, незакранутымі намі тут, належаць электронныя календары і пошты, VPN і сродкі распрацоўкі, графічныя рэдактары і сацыяльныя сеткі. Наш аналіз паказвае, што лакалізацыя ПЗ бывае вельмі рознай: прафесійнай ці аматарскай, поўнай ці частковай, афіцыйнай ці карыстальніцкай. І такая шырокая варыятыўнасць дае справе беларускай лакалізацыі сапраўдную неўміручасць і вялікія перспектывы ў найбліжэйшай будучыні. Пашырэнне беларускай лакалізацыі істотная і вартая справа. Лакалізацыя ПЗ на нацыянальную мову стварае рынак паслуг, дзякуючы якому ўзнікаюць працоўныя месцы, дае нам большую інфармацыйную незалежнасць і падтрымлівае нашу культурную ўнікальнасць. Галоўная ж праблема ў тым, што каб працаваць з беларускімі лакалізацыямі, карыстальніку заўжды трэба зрабіць асэнсаванае дзеянне: шукаць файлы ў інтэрнэце, намагацца ў наладах пераклучыцца на беларускую мову. Трэба каб у Беларусі праграмы па-змаўчанні ставіліся з беларускай лакалізацыяй, калі яна існуе ці прынамсі давалі карыстальніку выбар мовы пры першым уключэнні. Тым больш, што для ІТ-сектару і так пастаўлены задачы распрацоўкі айчыннага ПЗ. І дапамагчы беларускай лакалізацыі можа кожны з вас. Проста зайдзіце ў налады і абярыце беларускую мову паўсюль, дзе гэта магчыма, бо спажываць пераклады не менш важна чым іх ствараць.

1. Моўны пакет для Microsoft 365 <https://support.microsoft.com/en-us/office/language-accessory-pack-for-microsoft-365-82ee1236-0f9a-45ee-9c72-05b026ee809f>
2. Facebook старонка Skyrim па-беларуску <https://www.facebook.com/SkyrimBLR/>
3. Беларус пераклаў Skyrim на родную мову <https://devby.io/news/skyrim-by>
4. Як айцішнік перакладае Psiphon, Ubuntu і гульні <https://devby.io/news/peraklad>
5. Anibel.net гульні <https://anibel.net/games>
6. Гульня Civilization VI па-беларуску <https://by-mova.livejournal.com/1322302.html>
7. Яндэкс дыск з беларускімі лакалізацыямі гульніў <https://disk.yandex.ru/d/QvmjRShi3MNDfx>
8. Steam старонка гульні Feudal Alloy https://store.steampowered.com/app/699670/Feudal_Alloy/

студэнты факультэта інфармацыйных тэхналогій і кіравання БДУІР, lesha_mine@mail.ru, katerinajune4@gmail.com.

Навуковы кіраўнік: Шацілава Вольга Алегавна, старшы выкладчык кафедрды вылічальных метадаў і праграмавання БДУІР, магістар тэхнічных навук, o.shatilova@bsuir.by.